

Nr. 3, september 2017

Referat af sommerudflugt til Mosede Fort

Annonce: Invitation til foredrag

Om ”Dagbogsbreve fra Scoresbysund 1957-59”.

Referat af Sommerudflugt til Mosede Fort, lørdag den 10. juni 2017

Vores udflugt tog sin begyndelse, med bus, fra Havdrup station kl. 9.15. Herefter opsamling i Jersie, Villabyerne og Solrød station.

Turen gik nu videre, den korte vej, til Mosede Fort.

Ved ankomsten til Fortet blev vi delt op i 3 grupper til 3 rundvisninger. Vi var i alt 60 personer.

Det var 3, meget engagerede, ældre herrer, der viste os rundt.

Der var meget historie at fortælle og de gav sig god tid til at svare på de mange spørgsmål, så tiden gik, 1 time blev til 1½ time måske lidt mere. En god oplevelse.

Herefter gik turen med bussen til Hundige havn, hvor vi skulle spise frokost på restaurant Fregatten.

Efter frokosten var der mulighed for at gå en tur og nyde havnemiljøet. Vejret var fint dog noget blæsende. Det var nu tid til at indtage kaffe og kage.

Kl. 16.00 kørte bussen tilbage efter, syntes jeg, en begivenhedsrig og dejlig dag.

Venlig hilsen Lis Hansen

Annonce

Mennesker og tider i Karlstrup

Foredrag i Solrød lokalhistoriske Forening tirsdag den 7. november klokken 19.00 som handler om *"Omkring Karlstrup Kalkgrav – Mennesker og tider i Karlstrup"* og afholdes i Solrød Aktivitets- og Frivillighedscenter, Solrød Center nr. 85.

Solrød lokalhistoriske Forenings Kjeld Ejdorf har samlet på Karlstrups kalkhistorie gennem mange år. Nu kommer han og fortæller om sine "fund" og de mennesker han har mødt derude.

Kalkbrydningen i Karlstrup blev den første spæde start på råstofindustrien ved Køge Bugt og blev en vigtig arbejdsplads. Det gamle industrilandskab er i dag et særpræget naturområde, der har en stor rekreativ værdi for befolkningen. Arbejdet og folkene og betydningen for og om lokalsamfundet belyses med tekst og masser af billeder.

Samt hvorfor var det lige at man sku' tage en tår kaffe?

Denne historie handler, ligesom i sidste blad, også om Grønland. I hvert fald om en bog om en del af Grønland, nærmere bestemt Scoresbysund. Men nu er vi blot nærmere vor egen tid og med nogle mennesker, som mange af os kender personligt, og stadig har Danmark og Grønland været tæt forbundne. Men her er historien om bogen:

”Dagbogsbreve fra Scoresbysund 1957-59”.

Af læge Jens Nielsen og med egne illustrationer

Dagbogsbrevenes genfødsel:

Jeg vil finde ud af, hvornår vi begyndte at samle om vore skrivelser fra Scoresbysund.

De første tegn synes at være i 2008.

Årsagen til ”påbegyndelsen” var faktisk et besøg af direktør Bent Nielsen, Arktisk Institut. Han kom for at se et fotoalbum fra Julianehåb 1929, som vores ven Georg Lind havde arvet.

Bent Nielsen blev interesseret i vores hjem, der bar præg af Grønland. Havde vi notater fra før 1960 om Nordøstgrønland? Før el og civilisation. Det satte Grethe og mig i gang med at sortere breve til vore forældre fra vores ophold i Scoresbysund 1957-59.

Humøret dalede lidt, da vi fandt ud af, at vi havde parkeret det hele i mit ”atelier”. Det hedder nemlig ”Danmark”. Døbt sådan, fordi dér har jeg rod!

Vore forskellige breve lå dog i skuffer og charteks. Det viste sig, at der også var nogle optegnelser på små lapper papir, som ikke havde været sendt hjem. Men vi samlede det hele og gik i gang med sorteringen. Der var Gudske lov dato på langt de fleste.

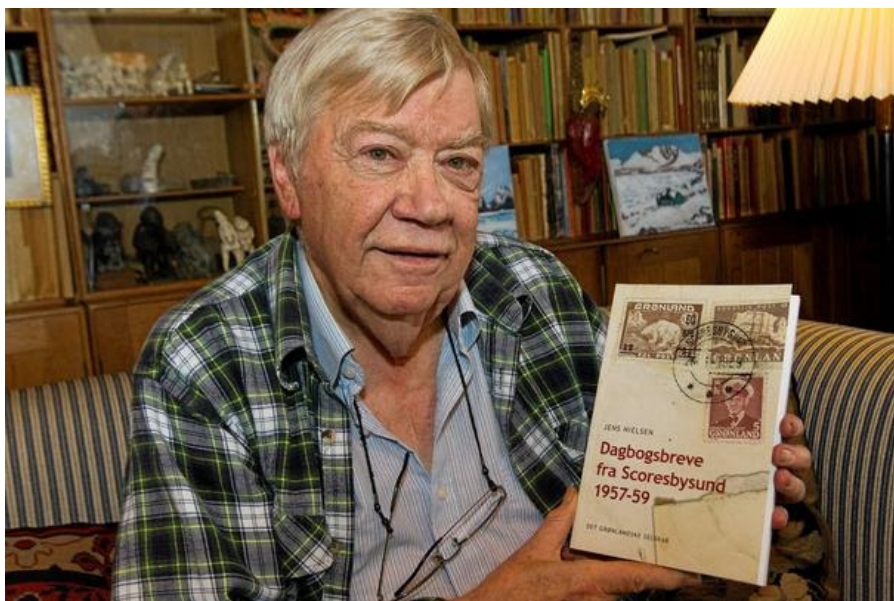
Samlingen og opsætning tog sin tid. Men vi syntes egentlig, det var ganske spændende.

Grethe og jeg havde jo sendt vore breve til vore respektive forældre. Dem måtte vi så, dato for dato, sammenligne med hinanden. Vi følte, vi genoplevede de to år sammen. Det var faktisk meget hyggeligt. Jeg skrev ned hvad vi blev enige om. Grethe sad parat med at

korrigere med rød kuglepen. Jeg havde den fornemmelse, at hun elskede at rette, hvad jeg havde skrevet. Vi drillede hinanden, men havde det faktisk fint sammen.

Der var de små lapper papir med dato og ét eller andet gnidret skriveri fra en gammel blyant. De kunne være vanskelige at kode, men det lykkedes som regel

Så var der brevene fra Grethe til hendes forældre. Dem havde Grethe modereret, da de havde den tro, at vores drenge ville blive ædt af en isbjørn eller drukne. Så Grethe skrev kun om de gode ting til dem.

Én ting fik vi vist aldrig skrevet om. Grethes tanker, når jeg skulle afsted med hundene og vinkede farvel. Turene var jo ikke enormt lange som i Thule. Til gengæld regnede man dem for farligere. Det var sjældent "landture" som ved Thule. Vore ture var oftest over stor havvandsis med diverse skruninger. Derfor også væsentlig farligere med hyppige uheld.

Når hun stod og vinkede farvel, tænkte hun: Jens kommer hjem i aften. Imaqa! Måske! Først i morgen? Måske aldrig?

Et af vore største problemer i vores liv i Grønland var de trusler vi havde fået af ”Ingeniøren”.

Han påvirkede vores daglige liv. Vi anede jo ikke, hvor langt han ville gå med sine trusler.

Vi afleverede vores kladde med hans navn og arbejde, men blev lidt bange for, at vi nok måtte slette det. Bent Nielsen fik undersøgt det hos juridiske specialister, der sagde, at alt skulle med for at skildre, hvad man kunne komme ud for i et lille, isoleret samfund--, MEN at navnet skulle slettes.

Derfor har han ikke noget navn og også en anden stilling. Der var jo mange ting, man skal tænke på, inden man skriver og sender sine personlige meninger og tanker ud til offentligheden.

Samtidig skal man jo også gerne være ærlig.

Efterhånden fik vi da gennemgået alt det vi havde kradset ned om vores liv. Hovedparten var skrevet med indtil flere gennemslag på vores gamle ”Olympia” rejseskrivemaskine. Vi blev nødt til at skrive vore ”dagbøger” som breve til dem derhjemme, da vi aldrig vidste hvornår vi fik mulighed for at sende et brev.

Pludseligt kunne et par af fangerne finde på at ville til blyminen i ”Mestersvig” for at sælge nogle isbjørneskind.

Det var en lang og farlig tur.

For os var der så mulighed for at få afsendt post, som de tog med. (Mestersvig havde flyforbindelse til Danmark en gang om måneden).

Vi vidste bare aldrig hvornår!

Vore breve blev vor dagbog!

Jeg havde dog ønsket, den udkom med to forfattere: Grethe og Jens!

Det ville have været mere ærligt!

Hvorfor valgte jeg at blive praktiserende læge? (Og hvorfor i Solrød!)

Jeg havde jo som andre kolleger været på forskellige hospitalsafdelinger.

Min kone Grethe, der var tandlæge, og jeg boede i Bagsværd og havde arbejde der og på Rigshospitalet.

MEN En aften ringer vores telefon:

"Det er Borchersen! Tak for en hyggelig aften! Undskyld jeg ringer, men vi har lige fået telegram fra Scoresbysund, at en fødsel i underkropsstilling er gået galt og at en af fangerne har skudt sig i armen. NU VIL de have læge med sidste skib i år!" (Der var ikke læge helt deroppe).

Vi havde aftenen forinden været sammen med ham og hans kone. De boede i Nordøstgrønland og var på ferie i Danmark-- Han fortsatte i telefonen:

"Var det ikke noget for Dem og Deres kone? Den Norske sælfanger "Jopeter" er sidste skib i år og sejler her om en uge?"

"Jo, hvis I kan få skubbet min værnepligt! Jeg er netop indkaldt!"

"Hvem var det?" spurgte min kone. "Det var Borchersen, der ville have os til Scoresbysund om en uge!"----"Og du sagde Ja?" (der var jo nogen, der havde brug for os!)

Det blev en forstyrret uge. Alt skulle pludseligt ordnes: Børnene (Søren og Morten), møbler, lejlighedens udlejning, Forsvarets tilladelse osv.

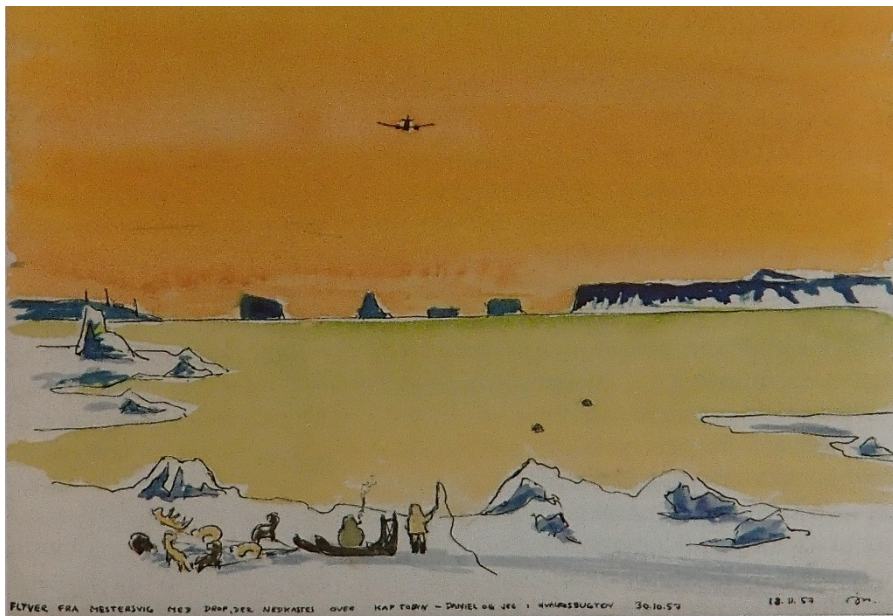
3. sept.1957 måtte vi så på "Grønlands Handels Plads". Den lille sælfanger "Jopeter" lå parat, så vi hoppede ned i skibet alle 4. Turen, hvor vi blev kastet meget rundt i Atlanten, kom til at vare 9 døgn. Pludseligt kunne vi se de smukke snedækkede kyster. Og så kom vi ind i isen. Der var oven i købet en stor isbjørn, der blev bange for "Jopeter" og løb væk på isflagerne. Vores lille skude "Jopeter" var åbenbart "farlig".

Vi ankom til Scoresbysundmundingen af en fjord. som ikke havde havn. Skibene måtte holde sig et stykke ude. Og man skulle med en robåd eller en pram, hvis man ville i land.

I løbet af årene har jeg hørt mange nytilkommere udbryde:" Her kan sgu da ikke bo mennesker!"

Men det gjorde der! Endda dejlige mennesker med dygtighed, intelligens og humor. Og naturen

NATUREN!-var simpelthen himmelsk!

De fleste beboere var østkysteskimoer. Hvor familien var rejst fra det sydlige Angmagssalik i 1925 og her til Scoresbysundfjorden, hvor Ejnar Mikkelsen havde bygget huse til dem. Han havde nemlig fundet ud af, at der var meget større fangstmuligheder.

Så der boede mennesker her. Pæne solide træhuse. Foran huset lå der som regel 6-12 hunde i hver sin egen lænke. De så ud til at være glade, velfodrede og stærke. Kun drægtige hunde med hvalpe måtte gå løse.

Nå, vi skulle jo finde ud af, hvor og hvordan vi skulle have indkvarteret vores ting og fremtid.

Det viste sig hurtigt, at lokalbefolkningen var usædvanligt charmerende, smilende og altid villige til at hjælpe. O.K. Jeg var "nakorsak"(læge), som de havde ønsket at få! Men de var absolut ikke bange for at hjælpe alle steder. Men sproget var svært. Med grin og fingersprog gik det rimeligt. Vi var tydeligvis Venner med stort V! Vores familie skulle bo i den gamle Bestyrerbolig, indtil

sygehuset blev færdigt, Så kunne Grethe også få en plads til en trædeboremaskine til tandklinik. Man måtte jo hele tiden tænke på, at elektricitet m.m. ikke var til at bruge! Pludselig kom der en ung mand med en stor hundeslæde og en halv snes hunde. Det var en stor tønne frisk vand fra et fjeld. Det var "vores" vand (der var mange små dyr i. Men de bed ikke, så man kunne sagtens spise dem sammen med vandet).

Danske håndværkere var ved at bygge et sygehus i "byen". Der vil komme et par værelser til læge.

Men der kommer ikke elektricitet!!! Kun en generator til røntgenfotografering, men den skal stå udenfor!!

Hvis den kan klare frost!

"IMARA"-siger de lokale til mange ting.

Det betyder for dem "MÅSKE"---Vi blev klar over, at livet i Arctis altid vil være "Imara".

Der var ikke vandanlæg. Der var ikke elektricitet. Der var ikke biler eller cykler. Der var en enkelt traktor, fordi man var ved at bygge sygehus.

Der var godt nok et lille hus, der lå op ad et fjeld.

Det var bygget formentlig i 1930'erne af den franske professor Charcot. Franskmandene havde været meget interesserede i Østgrønland.

Det var et hus for sygeplejer og kaldt "sygehuset", men man skulle gå lodret op ad fjeldet og hale i en gammel ledning. De, der nåede derop, kunne ikke fejle noget særligt!

Nu kom et rigtigt sygehus om et års tid, men altså uden elektricitet!

Men NU kommer der pludselig en af de yngre fangere og siger til mig:" Peter er faldet ned fra fuglefjeldet og vist imaqa meget dårlig!"

Det er da klart, at det er en pæn forespørgsel til mig om "eventuelt" at køre ud og se, hvad jeg kan gøre, så jeg siger selvfølgelig, at jeg vil køre derud med det samme, så han stikker tilbage igennem fjeldet. Jeg samlede straks eventuelle remedier på slæden og spænder hundene for. Vi skal køre igennem et højt fjeldterræn for at komme ud til Fuglefjeldet, der er en ø ude i isen. Det tager tid og er ofte ikke helt sikkert.

Nå, hundene var flinke og dygtige. Vi kom godt igennem det hele og fandt fangerhuset med Peter Pike.

Foran havde den unge fanger anrettet en række kæder til mine hunde samt skåret en hel sæl i stykker til at fodre dem med. FØRST derefter kunne jeg gå ind til Peter, der sad i sit undertøj. Der var et par fugle i kog på primussen. Vi skulle nemlig først lige spise noget. SÅ en fin cigar---og først derefter trak han sine undertrøjer af og jeg måtte se hans skader. De så ikke for godt ud. En hel del blod. Et par ribbensknæk. Vi fik da lappet det sammen med plaster. Så det kunne holde og undertrøjerne tages på igen.

MEN FØRST skulle mine hunde og jeg altså have noget at spise efter den besværlige rejse! Sådan var gamle Peter Pike.

Det var også ham, der ofte drak the med Søren på 5-6 år og lærte ham at fange sæl i net. Og det var ham, der viste, hvordan man flækker og får knive ud af en dyreknogle (samtidig med at han reparerer en transistorradio).

Jo, Grethe og jeg fandt hurtigt ud af, at befolkningens intelligens og dygtighed var der ikke noget i vejen med. Men skolegangen var og blev i vores tid, i et sidehus til kirken med præsten som lærer. Så befolkningen var ikke særlig vidende om verden omkring os. Men intelligensen var der ikke noget i vejen med. Lidt over vores i gennemsnit.

"Mit "distrikt som læge fik jeg at vide, var på størrelse med Frankrig og Tyskland. Det var fra Østgrønlands midte og op til Grønlands nordligste kyst, hvor der var et par stationer sammen med Slædepatruljen.

For dem var jeg kun radiodoktor med gode råd.

Mine egentlige patienter var de lokale eskimoer og danske beboere omkring den store Scoresbysundfjord. Alt det andet var jordens største naturpark, hvor det i min tid var det eneste sted på kloden, hvor der var vilde moskusokser.

Jeg mindes stadig den dag, jeg på mine gåben skulle over en stenet strækning ved Sydkap iført almindelige gummisko. Jeg sprang over på noget, jeg troede var en sten. Det viste sig at være en mindre moskusokse, som hurtigt stak af sammen med en anden.

Jeg må indrømme, at hjertet slog lidt hurtigt bagefter, men sikkert også lige så meget på den stakkels moskusokse. Der var ellers mange af dem. Nogle år efter vore år i området, flyttede man flere

ældre af dem sydligt på, hvor jægere med gode penge kunne komme på jagt.

I vor tid var der to perioder, hvor man på grund af vind og vejr ikke havde mulighed for at skaffe kød.

Så blev en samling gode jægere sat til at fælde et bestemt antal, der blev uddelt til alle familier gratis. Det hårfagre skind blev givet til ældre eller dem, der havde dårlige soveposer.

Skindhårene var usandsynlige lange og derfor varme. Som mand skulle man huske underbukser ellers kneb det med at komme ud. Jeg har oplevet en morgen at vågne op i et telt på isen, hvor jeg havde problem med at komme ud af moskusoveposen, men varme var de. De fleste læsere er nok interesserede i HVORDAN man egentlig havde med kun at have en hundeslæde, når man skulle på længere tur. Det blev for mig en dejlig oplevelse, som jeg længes efter. Skøn men hård!

Man køber sig hunde hos eskimoerne. En stærk hund, som er den, de andre har mest respekt for.

Så er det også rart at have en god førerhund, der kan finde spor og vej. Jeg havde en sort hund, "KIM" som selv blandt "professionelle" var kendt og ofte blev lånt hvis man skulle på farlige ture. Han har vel reddet mig i alt fald 3 gange? Når man ikke ved og ikke kan se, hvor man er (og der måske er total snestorm) så er det rart, at have en KIM, der snuser op i stormen og så begynder at gå i en retning!

Men jeg mener også at hundene kunne drille lidt. Kørte man på hård is, gik det hurtigt. Men der var også ofte en del "vandpytter" undervejs. Jeg følte at hundene kunne finde på at dele sig i to kæder udenom "pytten", som jeg på slæden røg i. De stoppede altid og kiggede på mig og så ud som de grinede ad mig, når jeg sad i pytten med våd numse.

Som gammel tænker jeg mig tilbage til at sidde på mit moskusokseskind på slæden. Hundene behøver ikke mange kræfter. Is og sne er hvidt og hårdt.

Solen er hvid og skarp. "Edgeworth-tobakken" smager godt.

Klokken er måske 2 eller 3 om natten!!!

Der er ikke megen støj ved slæden, knirken eller hundenes vejtrækning.

Da jeg kom hjem til Grethe en gang om natten efter en sådan tur... kiggede hun på mit ansigt og sagde: "Hvordan er det du ser ud? Du er jo brun som en rigtig grønlander! -" Som rødhåret dreng blev jeg aldrig brun.

Hver eneste slædetur skulle tælles i mit regnskab. Af hensyn til eventuel skade for fører og medkører, (eller erstatning til enken). Adskillige forsvandt under kørsel. Jeg kørte små 300 kørsler i de to år. Jeg mener, at hundene har reddet mit liv ca. 3 gange. Måske flere? Men hvor var det en dejlig tid. En tid, jeg aldrig vil glemme. Jeg blev i den grad forelsket i hunde!

Men jeg blev også forelsket i at være i en slags "familie" hvor jeg måske kan hjælpe med det, jeg kan!

HVAD forskel var der ved at være læge i Danmark og at være det 10

måneder om året uden kontakt med den øvrige del af verden?

Jeg sagde altid, at man jo nok kan stille diagnosen som sædvanligt, men derefter må man lede igennem, hvilket præparat, man har, der

måske kommer behandlingen nærmest. Man kan ikke ringe til apoteket eller en specialist.

Og man kan ikke altid regne med at have netop det, man får brug for! Der er ikke så forfærdeligt mange beboere.

Jeg fandt ud af, at jeg ville være "Almindelig Familielæge". Jeg ville have en slags egen familie, som jeg skulle hjælpe med at blive rask. Jeg ville snakke med og hjælpe venner.

Den første tanke fik jeg allerede kort tid efter, at vi var kommet til Scoresbysund. En af de lokale koner fødte et barn med forsnævring i spiserøret. En dreng, der også havde andre problemer.

Det var fuldstændigt umuligt at redde ham. Jeg tror ikke, han ville kunne være reddet, selvom han var blevet født på Rigshospitalet. Og vi havde ikke mulighed for at få fly.

Jeg var hos familien flere gange dag og nat. Han døde efter et par dage.

Den grønlandske præst kom og fortalte, at familien var så rørt over, at jeg næsten var der hele tiden, så de ville takke mig!

DA oplevede jeg, hvordan jeg blev en slags medlem af en familie.

Jeg sagde til Grethe: "Jeg vil være Familielæge!" Vi kom hjem 14.

okt. 1959 efter en måned via Angmagssalik med skib. Der var influenza i hele området, så Grethe og jeg måtte stå af og hjælpe den ensomme læge i det store område.

Jeg havde telegraferet til forsvaret, at jeg helst ville til søværnet, når jeg ankom, da jeg havde familiære søværnstraditioner (min morfar havde været professionel dykker over hele kloden).

15.oktober 1959 stod jeg på Holmen som "Basse" og gjorde honnør!

Jeg blev hurtigt gjort til lægeløjtnant og skibslæge på 4 fregatter. Og det var jeg så et årstid.

Vi boede stadig i vores lejlighed i Bagsværd, men det skulle snart ændre sig.

Vores ven fra Scoresbysund N. O. Jensen havde købt

"Engvangsgården" i Jersie. Han var under krigen en af de store

"helte", der havde været i krig med tyskerne i Nordøstgrønland (der havde stor betydning på grund af vejrmeldinger. Bl.a. under invasionen 6. juni over Kanalen).

Engvangsgården, Jersie Strand v. Tåstrupvejen

Og der kommer vi så til Solrød Lokalhistoriske Forenings hæfte nr.3 2015, hvor der er skrevet om ”Praksisstart i Solrød 1961”.

Hvis man har fået blod på tanden over familiens Grønlandsoplevelser bør man læse bogen af Jens Nielsen: ”Dagbogsbreve fra Scoresbysund 1957-59”. Den er udsolgt fra forlaget og kan kun fås antikvarisk. Eller den kan købes og downloades elektronisk. Eller man kan ganske simpelt låne den på Solrød Bibliotek.

Solrød Lokalhistoriske Forening

c/o Jørgen Christiansen
Østre Grænsevej 20
2680 Solrød Strand

Solrød Lokalhistoriske Forenings hjemmeside: www.solofo.dk

Formand	Jørgen Christiansen	20 28 78 11
Næstformand	Else Haugaard-Hansen	56 16 84 11
Sekretær	Ole Jørgensen	56 14 07 81
Kasserer	Lis Hansen	56 16 93 77
Best. Medlem	Kirsten Kurland	21 42 36 53

Arkæologiske gruppe (Kontakt til Museum Sydøstdanmark)	Kjeld Ejdorf	40 76 22 04
---	--------------	-------------

Årskontingent: 125 kr. for enkeltpersoner
150 for husstand, forening eller organisation

*Betaling af kontingent med girokort +01 5099978
ved netbank, eller kontakt foreningens kasserer:
Lis Hansen, telf. 56 16 93 77, lis.hansen@live.dk*

E-Mail adresser fra medlemmerne til bestyrelsen

*Foreningen udgiver hvert år 4 blade, hvor vi bringer forskellige oplysninger.
Hvis der er ekstra besked mellem to blade, så ville det være dejligt med jeres
e-mail adresse, så vi fremover kan bruge den, når det er nødvendigt.
Send venligst jeres adresse til: Jørgen Christiansen: joergenc@gmail.com*

Solrød kommunes Lokalarkivs hjemmeside: www.solrødarkiv.dk

Solrød Lokalhistoriske Arkiv 56 18 19 55

Solrød Aktivitets- og Frivilligcenter, Solrød Center 85,
2680 Solrød Strand. Åbningstid foreløbig torsdag kl. 16-18

Redaktion Bo Olsson
Eftertryk tilladt forudsat tydelig kildeangivelse
Tryk af medlemsblad: Grafisk Rådgivning APS
Antal tryk: 300, ISSN: 1397 – 6397